

vereniging
ORDE DER VERDRAAGZAMEN

Giro nr 46 88 74 t.n.v. de Penningm. der "ODV" Delfgauw

Uitsl.v.publ.& abonn.: Van Blankenburgstr. 76, 2517 XT Den Haag, tel.070-465592
(tussen 17.30 en 18.30 uur)

Secretariaat: Troelstralaan 38, 2641 WG Pijnacker tel.01736-6577

Verschijnt 2 x per maand

13 sept. 1985

Nadruk verboden

30e jaargang
Nr. 1

x in kantlijn is de vraag
- in kantlijn is het antwoord

Goedenavond vrienden,

Aan het begin van deze avond wijs ik u erop dat wij niet alwetend of onfeilbaar zijn; denkt u zelf na.

Ik zou vandaag willen spreken over

W O O R D E N
=====

Woorden zijn eigenlijk het meest gevaarlijke dat er is. Dat weten de meeste mensen niet, omdat je door woorden communiceert met elkaar, omdat je gewent bent woorden als een soort werkelijkheid te beschouwen. Maar men realiseert zich niet dat elk woord een eenzijdigheid is. Als ik zeg 'licht', dan zeg ik gelijktijdig ook 'donker'. Want licht zonder donker kan niet bestaan. Zeg ik 'juist' dan impliceer ik ook 'onjuist'. Daarom is het zo gevaarlijk met woorden aan het werk te gaan. Toch hebben we woorden nodig. Wat doe ik op het ogenblik? Ik gebruik woorden. Waarom? Omdat het niet mogelijk is totaalbeelden over te dragen. Maar er zit een misleidende kant aan. Als je zegt: Er is een God, dan moet je een tegenstelling hebben. Wij kennen niets dat absoluut is. Daardoor impliceert het woord God het woord duivel. Is die duivel er? Heel waarschijnlijk niet. Dit betekent dat God zoals wij hem ons voorstellen, zoals wij dat begrip hanteren, ook niet bestaat. Dat kan natuurlijk moeilijkheden met zich meebrengen. Laten we nog een heel eenvoudig voorbeeld nemen: Dat is een brave jongen of een brave meid, zeggen ze als je klein bent. Alleen, ze weten dan niet dat jij in feite ondeugend bent maar het goed weet te verbergen. Ik denk dat dat het wel duidelijk maakt: alles wat wij zeggen is een vertekening van de werkelijkheid. Op avonden waarop je voortdurend praat vind ik het toch wel goed die dingen te zeggen, dat men het weet.

Nu kun je aan de andere kant ook zeggen: Er is een totaliteit. Maar kan ik een deel van de totaliteit afzonderen en gelijktijdig die totaliteit beseffen? Ik kan zeggen: Er is niets, dus is er iets. Dat volgt uit het voorgaande.

Maar het niets betekent: het is niet omschrijfbaar. Het iets betekent, dat het niets onvoorstelbaar is. Wat daartussen zweeft weet ik eenvoudig niet.

Als ik zeg: Ik ben deel van de totaliteit, dan kan ik niet zeggen: Ik ben hier, want dan ben ik 'ik' niet meer. De totaliteit omvat alles. Op het ogenblik dat ik zeg: Ik ben hier, is de totaliteit in haar geheel voor mij niet constateerbaar. Met deze moeilijkheden hebben wij altijd weer te maken. De bijkomende moeilijkheid is, dat eenzijdigheden bij mensen de neiging wakker roepen eenzijdigheden te verdedigen. Vreemd maar waar.

Men heeft veel godsdienst(en) op de wereld. Nu heb ik niets tegen godsdienst, al vind ik het idee dat je God kunt dienen op zichzelf een beetje belachelijk, want de God die dienaren nodig heeft is eigenlijk geen God. God maakt zelf waar. Maar goed, waar gaat het in feite om. Als we kijken wat een godsdienst is, dan is het een aantal woorden geworden. Als men zegt: Lees het Evangelie, dan is dat best. Begrijp ik wat daarin staat, dan gaat het niet om de woorden, dan gaat het om iets onzegbaars dat erachter staat. Op het ogenblik dat ik het Evangelie letterlijk wil gaan nemen ben ik bezig met woorden, maar heb ik gelijktijdig de werkelijkheid weggegooid. Wanneer ik dat moet toegeven voor mijzelf kom ik in moeilijkheden, want waar blijft mijn zekerheid? Daardoor is elke godsdienst in feite een soort denkdictatuur geworden. U kunt het prettig vinden of niet als het zo wordt gezegd, maar waar is het wel. 'Je moet het zo zien', 'Je moet zo geloven', 'Je moet zo doen'. De hele wereld van de godsdienst en van alle soortgelijke ideologieën en begrippen is gebouwd op: 'Je moet' en 'Je mag niet'. Maar als ik moet op het ene punt en ik mag niet op het andere punt, waar blijf ik dan? Wat ben ik dan eigenlijk? Ben ik een chimaera, een soort projectie van de maatschappij aan het worden? Onttrek ik mij daaraan, dan is de maatschappij nijdig. Er is misschien geen Inquisitie meer, waarbij ze je vastbinden aan een staak en verbranden, nadat ze je eerst gemarteld hebben om je ziel te redden (ook zoiets: het lichaam martelen om de ziel te redden), maar wel is het zo: als je niet past bij het geheel, dan hoor je er niet bij.

Er bestaat ook wat men tegenwoordig tolerantie noemt. Op het ogenblik echter dat ik 'tolerantie' zeg erken ik het bestaan van intolerantie. Heeft u daar wel eens over nagedacht? Iemand die zegt dat hij tolerant is, beseft dat hij intolerant is. Hij probeert een tegenstelling te scheppen tussen wat hij van binnen is en datgene wat hij aan de buitenkant is. Dat mag je tegenwoordig niet zeggen, want tolerantie is alles. Daarnaast bestaat er zoiets als repressieve tolerantie. Dit betekent dat er ook een bevorderende tolerantie bestaat. Met andere woorden: Als tolerantie wordt gebruikt om een verschijnsel in feite onbetekenend te maken, krijgt het voor degene die het beleven daardoor juist meer betekenis. Waar blijf je dan?

Als u wilt mag u nu ook woorden gebruiken om te zeggen dat wat ik zeg onzinnig is. Waarmee u aangeeft dat het wel enige zin heeft, maar dat het u niet interesseert.

Wanneer de werkelijkheid één geheel is, onomschrijfbaar en alomvattend, kan ik nooit mijzelf zijn. Maar als ik mijzelf ben, kan ik niet spreken over totaliteit. Pas wanneer ik in mijzelf vergeet wie en wat ik ben, kan ik deel zijn van het geheel. Deze grote moeilijkheid voor alle mensen - en ik neem aan voor vele schepselen in het Al - vloeit voort uit het feit, dat ons besef niet in staat is op een persoonlijke wijze het geheel te aanvaarden, te begrijpen of te omvatten. Wij willen dat vanuit onszelf doen. Wij willen niet aanvaarden dat het er is; wij willen het weten, wij willen het begrijpen, wij willen het omschrijven. Juist daardoor maken wij het onbereikbaar.

Daar kun je merkwaardige conclusies aan verbinden.

Als ik kijk naar deze tijd b.v., dan valt op dat er allerlei krankzinnige dingen aan de gang zijn. Men is bezig met welvaart, met welzijn. Maar om de welvaart en het welzijn zoals men die nu beschouwt in stand te houden, moet men het milieu verontreinigen, de psychische leefomstandigheden verslechteren en zo kan ik nog even doorgaan.

Wat is welvaart? Welvaart is een tevredenheid waarin al het noodzakelijke voor jou bereikbaar is, meer niet.

Wat is welzijn? Dat is een toestand waarin je vrede kunt hebben met jezelf en met de wereld, indien jij zelf daartoe bereid bent. Ik ben bang dat de meeste mensen daar anders over denken. Het is net zoiets als werkgelegenheid, dat is ook zo'n mooi ding. Lieve mensen, jullie werken je een ongeluk. De meeste mensen werken het hardst wanneer ze vakantie hebben. Want werk is bezigheid. Het is eigenlijk identiek. En we zeggen 'arbeid', omdat we menen dat die bezigheid productief is. Zo krijg je een hele keten. Neem b.v. een zakenman. Hij wil werkzaam zijn en sticht een fabriek voor suikerwerken. Hij geeft arbeid aan een hoop mensen, kan aan een hoop mensen zoetigheid verkopen, waardoor heel veel kinderen rotte gebitten krijgen en veel tandartsen aan het werk worden gehouden, die op hun beurt weer tandtechnici nodig hebben. De gebitten verslijten en dus is er een fabriek nodig voor kunsttanden en voor smeltmassa. Die man heeft iets enorms gedaan voor de welvaart die tandbederf veroorzaakt.

Iemand maakt een gloeilamp. Hij kan zonder moeite een gloeilamp maken met 10- à 20-duizend branduren. Hij heeft een heel laboratorium en tenslotte is hij zover; de feitelijke en nuttige branduren van de lamp liggen tussen de achthonderd en duizend. U zult zeggen: Die man heeft zijn productie verslechterd. Neen, hij heeft voor welvaart gezorgd. Doordat er meer lampen kapot gaan moeten er meer lampen worden gefabriceerd: werkgelegenheid. Daardoor worden er meer lampen verhandeld: winst. Daardoor zijn er meer zaken nodig die lampen verkopen: werkgelegenheid en winst. En dan zijn er nog de mensen die daardoor worden gedwongen regelmatig de lampekaps af te stoffen als er toch een nieuwe lamp in moet, dus is er wat gedaan voor de hygiëne ook. Op die manier kun je met woorden gooche-len. Het is wel eenzijdig wat ik zeg, natuurlijk, maar toch kun je het zo ook bekijken.

Als u geïnteresseerd bent in de Orde dan heeft u te maken met een groep die uitgaat van verdraagzaamheid.

Niet de lijdzaamheid die sommigen daarvoor menen te moeten aanzien, maar echt verdraagzaamheid in de zin van aanvaarden dat de ander anders is, aanvaarden dat anderen van mening kunnen verschillen, maar aan de andere kant ervoor zorgen dat je ook voor je eigen rechten opkomt. Of zoals een vriend van mij eens heeft gezegd: 'Verdraagzaamheid betekent dat je net geen deurmat bent omdat je niet over je laat lopen.' Op die manier verdedigen wij iets. Maar verdraagzaamheid impliceert onverdraagzaamheid. Op het ogenblik dat wij vanuit onze verdraagzaamheid kritiek hebben op een ander omdat hij onverdraagzaam is van ons standpunt uit, zijn wij zelf onverdraagzaam. Dat is duidelijk. Als wij menen dat een ander in naam van de verdraagzaamheid moet aanvaarden wat wij goedvinden, dan zijn wij eveneens onverdraagzaam, want wij tolereren niet dat de ander op een andere manier reageert. Wij van de verdraagzaamheid zijn dus in zekere zin eenzijdig. Aan de andere kant hebben wij geprobeerd een soort objectiviteit te handhaven. Ik zeg: een soort. Dat wil zeggen: Je kunt objectiviteit op veel manieren benaderen. Maar wij gaan uit van het standpunt: Als je een bepaald probleem hebt, zeg dan niet: zo is het, maar zeg: het zou zo kunnen zijn, maar volgens mij (en dat mag je er dan bij zeggen) is het zo en zo. Hier komen wij dus tot een andere benadering. Ik meen dat dit met woorden heel belangrijk is. Woorden gebruik je niet alleen maar om te zeggen wat jij wilt zeggen. Je gebruikt ze vooral om een ander iets duidelijk te maken, d.w.z. een begrip te geven van iets wat er in jou leeft. Dan blijven er nog heel wat punten ongezegd en nog heel wat zaken waarop je niet kunt ingaan, natuurlijk. Maar je hebt een begrip overgedragen. Degene die dat begrip ontvangt moet begrijpen dat het onvolledig is en in staat zijn van zichzelf uit nog weer aanvulling te vinden.

Op veel verschillende manieren kun je aan de mensheid en aan de wereld denken. Op het ogenblik leven we nog steeds in de tijd van het woord, ofschoon sommige mensen menen nog in de tijd van het slaapverwekkende beeld te leven omdat ze veel t.v. kijken. Maar we moeten toch verder vanuit het woord. Het woord is een onvolledige begripsoverdracht, het kan ons nooit de werkelijkheid laten benaderen. Dan zouden we moeten komen tot een soort overkoepeling van het woord, een overbrugging van de tegenstellingen die voor ons in ons leven en voor onze uitdrukking noodzakelijk zijn. De vraag is: Waar zou die liggen? Nu bestaat er zoiets als een gemeenschappelijk bewustzijn. Men zegt ook wel: gemeenschappelijk bovenbewustzijn. Onder het gemeenschappelijk bewustzijn of bovenbewustzijn verstaan wij het totaal van de menselijke gedachtenprocessen die zijn uitgezonden en in feite in een zekere toestand blijven bestaan. Dat wil zeggen dat alle denkbeelden en alle gedachten aanwezig zijn, zeker van deze tijd, maar ook die van honderd jaar geleden, ook die zijn er nog. Op het ogenblik dat je een begrip zou kunnen putten uit dit gemeenschappelijk bewustzijn, zou het niet meer in woorden uitdrukbaar zijn. Het is echter wel completer. Het omvat een mate van objectiviteit, een mate van helderheid, die met het woord niet te bereiken is.

Dat zou de volgende fase van de mensheid kunnen zijn: mensen die steeds meer uit het bovenbewustzijn gaan putten. Het woord krijgt dan ook een andere betekenis. Het is niet meer de waarde op zichzelf, maar het is als het ware het beginpunt, waardoor een innerlijk proces op gang komt dat een omvattender begrip mogelijk maakt dan in het woord zelf uitdrukbaar is en dat gelijktijdig vele woorden overbodig maakt.

x de Akasha kroniek?

- Dat zijn namen die men eraan geeft, maar waar ik het nu over heb ligt hoogstens op het niveau van mentaal en astraal. Dus het putten van werkelijkheid zou voor die mensen noodzakelijk zijn, denk ik. Dan pas zal men gaan begrijpen dat je bepaalde tegenstellingen niet kunt handhaven en dat je niet het ene boven het andere kunt verkiezen; maar dat je de totaliteit moet zien. Welvaart en welzijn zijn in wezen identiek als je de werkelijke betekenis van de woorden accepteert. Dit houdt in dat er ook een periode van niet-welvaart en niet-welzijn is. Wat wij moeten doen is niet meer kiezen voor het een of het ander, maar als het ware gewoon de gulden middenweg kiezen. Neem de milieu-verontreiniging. Er zijn op het ogenblik in Nederland heel veel chemische fabrieken. Als een buitenlander zou zeggen dat Nederland stinkt (hij is meestal te beleefd), dan zou hij geen ongelijk hebben, want er is nogal wat bodem-, lucht- en waterverontreiniging. Nu is het argument om daarmee voort te gaan: Ja, maar als we dat niet doen dan krijgen we minder welvaart, het welzijn van de mensen wordt aangetast. Maar in feite wissel je alleen de ene aantasting voor de andere uit. Je kunt niet onbeperkt voortgaan. Je kunt ook niet, zoals sommige milieubeschermers zo graag doen, op een bijna Rousseau-achtige wijze teruggaan naar de natuur. Dat zijn punten daar moet je eens over nadenken. Je kunt niet terug.

De moderne mens is in steeds sterkere mate afhankelijk geworden van een milieu dat in feite kunstmatig is. Denk nu niet dat ik het alleen over de steden heb. Als u het land opgaat dan moet u eens zien hoe weinig echte natuur er is. Alle natuur is gereguleerd, zoals de bossen worden gereguleerd; er wordt hout gekapt, er wordt aangeplant, het is allemaal deel van een geïndustrialiseerd proces geworden. Als je dat wegneemt dan staan alle mensen ineens voor het feit dat ze volledig voor zichzelf moeten gaan zorgen. Dan kun je een mooi boek gaan schrijven over een interessant onderwerp, dat zijn dan leuke dingen die voor een paar mensen mogelijk zouden kunnen zijn. Maar ziet u heel Nederland al op jacht gaan? Er zijn geen hazen genoeg. Dat kan gewoon niet. Ook hier moeten we heel voorzichtig zijn met wat we doen. We kunnen niet zeggen: Wij moeten het milieu beschermen. Wij kunnen alleen zeggen: Wij moeten een samenhang vinden tussen milieu en productie, tussen werk en welzijn. Wij moeten een samenhang vinden tussen welvaart en een nuttig verbruikspatroon.

U ziet, we zitten dan weer met die tweeledigheid. Altijd weer twee waarden die bij elkaar horen en die eigenlijk alleen maar een monster zijn dat je trekt uit een veel grotere en onoverzienbare samenhang.

De moderne mens is nogal gesteld op zijn zekerheid en ook nogal eens op zijn gemak. Dus de moderne mens wil bescherming.

Hij wil zeker zijn van ten minste een minimum inkomen. Hij wil zeker zijn dat hij zich op straat niet behoeft te verdedigen, daar moet iemand anders voor zijn. Hij wil zeker zijn als er brand is, dat er ook mensen komen om te blussen. Maar die zekerheid kun je alleen verkrijgen door steeds verder af te wijken van hetgeen je zelf bent. Om het heel simpel te zeggen (en dat is al veel ouder dan deze tijd): Om een maatschappij te krijgen die een mate van zekerheid en geborgenheid biedt, moet je de mensen van zichzelf vervreemden. Je moet ze maken tot individuen die zodanig gedruild zijn in bepaalde manieren van denken, in bepaalde responsen, in bepaalde handelingen, dat het niet meer mogelijk is naar eigen geaardheid te leven. Je kunt zeggen: 'Goed, dat is ons een offer waard. Wij willen zekerheid.' Best. Maar mijn vraag is: Waar blijf je dan als mens?

Er zijn een hele hoop gekke dingen gebeurd in de loop der tijden. De meeste mensen hebben nooit precies geweten wat erachter zat. U heeft wel eens van de bokkerijders gehoord? De bokkerijders waren volgens alle overleveringen roverbenden. Daarnaast waren het ook nog duivelaanbidders, heksenmeesters en dergelijke. In de moderne tijd zou je dat anders moeten uitdrukken. Deze mensen waren revolutionairen, opstandelingen. Hun verwerpen van God was niet een verwerpen van God maar van de macht van de kerk. Hun gewelddadige aanval op de maatschappij verschilde niets in motivering van wat op het ogenblik de IRA of wie dan ook doet. Wat was hun achtergrond? In feite ook een geloof. Een geloof aan de innerlijke vrijheid. Zij meenden dat een mens het recht had zichzelf te zijn en dat het niet redelijk was van die mens te verwachten dat hij zich zou voegen in een leefpatroon, een gemeenschapspatroon, waarin hij niet gelukkig kon zijn. U zult zeggen: Waarom haal je dat erbij? Heel eenvoudig: hier blijkt in de eerste plaats de macht van het woord. De Bokkerijders waren rovers, wreedaards en duivelaanbidders, ongetwijfeld. Maar ze waren veel meer en dat wordt niet gezegd. Hierdoor is het beeld vertekend. In deze tijd zijn de drop-out, de hippie, de terrorist ook mensen die onvrede uiten. In de bokkerijderstijd was het oude geloof waarschijnlijk niet zo ver uitgestorven als in deze dagen. Toen had men nog het oude natuurgeloof en het rijden op de bok. Dat wijst weer op een samenhang met bepaalde christelijke orden, waarin de bok een grote rol speelt, en tenslotte naar de oude natuurverering. Denk maar aan Pan, Saters enz. Ook allemaal bokken.

Tegenwoordig zijn we ook gewend om alle problemen van één kant te benaderen. Dat wil zeggen, terroristen zijn zonder meer verwerpelijk, wethandhavers zijn zonder meer, tenminste zolang het in eigen land is, aanvaardbaar. Alleen als ze in Zuid-Afrika zijn, zijn ze natuurlijk niet aanvaardbaar, want dan staan ze toevallig aan de andere kant. Eenzijdigheid. Maar is die eenzijdigheid terecht? Als wij kijken naar de drop-out met zijn stickie, of nog erger, kunnen we wel zeggen: Zo iemand, dat is een ziekte, een parasitisme. Maar waar komt het vandaan? Het feit dat ze er zijn maakt duidelijk, dat de gemeenschap hun geen mogelijkheid geeft op een andere manier zichzelf te zijn. Als we dat dan niet vergeten kunnen we misschien erger voorkomen. Dan is een oplossing mogelijk.

Je kunt je beklagen over alle verslaafden en het feit dat ze blijven doorgaan, dat zij zichzelf doodspuiten, doodroken en doodsnuiven. Maar is dat reëel? Ja, je kunt er heel mooie woorden voor vinden en dan lijkt het alsof je gelijk hebt. Je kunt ook het tegendeel bepleiten en als je het handig formuleert heb je ook weer gelijk. Maar zou de werkelijkheid niet in het midden liggen? De verslaafdheid komt voor een groot deel voort uit het feit dat er geen motivering is in de mensen zelf om aan de verslaafdheid te ontkomen. Die motivering kan niet alleen uit henzelf voortkomen. Ze moet voortkomen uit een persoonlijke relatie met hun wereld. Zolang wij nog zeggen 'ik' en het totaal-beleven vergeten, zullen wij er rekening mee moeten houden dat ieder deel van het ik zijn eigen waarde en betekenis heeft en dat elk deel moet kunnen functioneren. Als dat niet kan dan gaat er iets verkeerd. Denk maar aan de corsetten van de dames van 100 jaar geleden. Hoe vaak vielen zij niet flauw, doodgewoon omdat hun lichaam niet normaal kon functioneren door deze z.g. ondersteuning, die in feite alleen een verkrachting betekende van het middenrif en de rest. Realiseer u, een maatschappij moet vrij zijn. Zolang er een ik is, moet het ik ook zichzelf kunnen zijn. Het moet naar buiten kunnen komen. Als het dat niet kan, om welke reden dan ook, dan is er iets fout met de samenleving, met de maatschappij, met de samenhang. Als iemand geen werk kan krijgen - terwijl die mens met alle geweld wil werken - omdat het milieu schoon moet worden, is dat net zo verkeerd als wanneer iemand geen vrije natuur meer kan vinden omdat er zoveel moest worden gebouwd en zoveel moest worden gedaan voor de werkgelegenheid. Allebei verkeerd. Wij moeten het midden weten te vinden. Het grote gevaar bij dit alles is steeds weer, dat wij argumenteren met woorden. Mensen doen dat en ik moet het op dit ogenblik ook wel doen. Met woorden zijn wij altijd eenzijdig, omdat wij niet begrijpen dat elk woord zijn eigen tegenstelling als bestaande waarde in zich draagt. Wij doen gewoon of de helft van de werkelijkheid niet bestaat om ons eigen gelijk maar te kunnen aantonen en door te zetten.

x Het is begonnen met 'Het Woord'.

- God was niet en Hij was. En uit God kwam het Woord, de uiting, en het Woord was God. Het Woord was in God en uit God. U kijkt nu naar Het Woord omdat u denkt: in deze zinsnede gaat het om het woord, het spreken. Maar met 'Het Woord' werd in feite bedoeld: de naam, of de openbaring of bekendmaking. De grote naam van God is één van de grootste geheimen geweest van vele religies. Dus: In den beginne was het Woord en het Woord was in God en uit God, zoals dat tegenwoordig in het begin staat. Dat betekent doodgewoon: In den beginne was er iets, dit iets werd kenbaar en het was in zichzelf onkenbaar en gelijktijdig kenbaar voor al datgene wat niet het geheel kende. Dat staat er eigenlijk te lezen. Ik geloof dat ik de vraag heb beantwoord vanuit mijn standpunt. U behoeft het er niet mee eens te zijn.

Dit is trouwens ook zo iets. Als ik zeg dat u het met mij eens bent, bedoel ik dat ik geen tekenen heb geconstateerd dat u het met mij oneens bent. Maar als u het werkelijk met mij eens bent, moet ik het met u oneens zijn, omdat er meer is dan datgene waar u het mee eens bent. Een woordenspel, maar het is nog waar ook.

Wanneer ik kijk naar de tijd dan zeg ik: Nu, het heden. Maar als ik 'nu' uitspreek, dan is het al verleden tijd, want zodra ik het zeg is het niet meer nu.

x En als ik het opschrijf?

- Als u het heeft opgeschreven dan is het nu dat u bedoelde op het ogenblik dat u het schreef reeds voorbij. Het is er niet meer.

Eigenlijk is het een gekke situatie. Wij hebben het heden, maar wat is het heden? Het heden is het denkbeeld van een nabij verleden, dat wij nog koesteren terwijl de toekomst ons reeds vormt.

- Ik zou nu dit willen zeggen: Wanneer ons besef totaler wordt (nu grijp ik even terug naar die mensen met het gemeenschappelijk bewustzijn), dan zijn een aantal dingen die voor de eenling niet kenbaar zijn, in het geheel al duidelijk aanwezig. Met andere woorden: het nu wordt een grotere factor. Er ontstaat een overzienbaarheid. Vanuit uw standpunt kunt u dan bepaalde dingen voorspellen en u kunt gelijktijdig de werkelijkheid met betrekking tot het nabije verleden b.v. aflezen. Maar alle factoren zijn aanwezig. Als u de toekomst afleest, voorspelt, op welke manier dan ook, dan kijkt u naar een groot aantal factoren. Uit die factoren ontstaat een beeld dat onvermijdelijk waar wordt. Dat is toekomstvoorspelling.

Maar stel nu dat je al die dingen met zekerheid weet. Dan weet je ook dat er geen andere mogelijkheden zijn. Dan is het gebeuren vastgelegd en blijft alleen de reactie op het gebeuren vrij.

Dit wilde ik hier ook bij betrekken, omdat wij woorden als verleden, heden, toekomst gebruiken, zonder te begrijpen dat ze waarden zijn uit een en hetzelfde geheel. Pas als wij het geheel kunnen benaderen - en dan moeten we de woorden en begrippen tijdelijk vergeten - zullen wij weten wat het geheel betekent, dus gisteren, vandaag én morgen. Deze ontwikkeling voorzie ik in de mensheid. Het is mij al duidelijk geworden dat er in de laatste tijd steeds meer mensen zijn, die zich zowel bezighouden met het vinden van de toestand waarin je jezelf niet meer bent, oosterse wegen, mayani (?), en de langzame weg, het langzaam doen verdwijnen van het ik-besef om daarvoor een totaalbesef te krijgen. Je kunt ook Zen nemen, de verschillende vormen daarvan. In het Zen krijg je dan een beetje haastiger 'de korte weg', een poging om jezelf te dwingen jezelf te vergeten. Dat al die technieken over de wereld opeens zo aanslaan moet zijn betekenis hebben. Ook die betekenis zal tweeledig moeten zijn. In de eerste plaats houdt het in, dat de mensen zoeken naar een vollediger besef, waarmee ze in feite een nieuwe fase van mens-zijn aan het voorbereiden zijn. In de tweede plaats betekent het ook, dat de beperkingen van het huidige besef en bestaan zo groot zijn geworden, dat ze door velen als een last worden ervaren. Dat vind ik het hoopgevende.

Mijn eindconclusie is de volgende.

Naarmate wij meer gaan begrijpen hoe onvolledig het woord is als uitdrukking van feiten, waarheden enz., zullen wij terug gaan grijpen naar een innerlijk deel-zijn van een groter geheel. Naarmate dit in toenemende mate gebeurt zal de mensheid veranderen. Zij zal steeds minder individualistisch worden in de huidige zin van het woord. Zij zal minder óf geestelijk óf materialistisch zijn, maar zal in zichzelf komen tot een synthese van alle dingen. Op den duur zal daardoor hun werkelijkheid zelfs manifesteerbaar worden in de materie met al haar beperkingen.

Dat was het.

- x Een vraag over tijd en tijdloosheid (onverstaanbaar).
- Er is geen tijd, behalve voor degenen die proberen het tijdloze te meten. Je kunt niet zeggen: Het zal in zoveel tijd gebeuren. Het is een proces dat op het ogenblik aan de gang is en zich al sedert 1860 aan het voltrekken is. Op het ogenblik krijgt dit proces steeds meer momentum, maar je kunt niet zeggen wanneer het voltooid is. Omdat er geen einde is aan te geven kun je ook niet zeggen: In hoeveel tijd ziet u dat. Als ik al in tijd móet denken is de grootste waarschijnlijkheid ongeveer 6 tot 7 eeuwen. Op de manier waarop mensen in tijd rekenen is dat tamelijk dichtbij. Als je rekent in levensjaren is het natuurlijk ver weg. Maar geloof me, je zit aan de andere kant op een logeplaats om te zien wat er gebeurt.

Nu zit iedereen te wachten dat ik zal zeggen: Nu ga ik ermee ophouden. Ik weet dat dit betekent dat u een mate van geduld heeft gehad; maar ik wil uw ongeduld niet langer prikkelen en uw geduld niet langer op de proef stellen. Daarom nu een laatste woord.

Vrienden, ik hoop dat ik u aan het denken heb gezet. En als u niet denkt, dan zult u erover moeten denken. Want niet-denken en denken zijn één deel, samenvloeiend in het proces van bewustzijn.

Goedenavond.

ACTUALITEIT

=====

De actualiteit is eigenlijk een regenachtige dag, waarbij je kunt weten dat de zon nog achter de wolken schuilt. Op het ogenblik zijn er allerlei dingen gaande, waarvan je zegt: Ja, waar gaat dat naartoe?

In Zuid-Afrika is men voortdurend bezig niet met de apartheid te verdedigen (dat denken de mensen misschien), maar eenvoudig met de positie van het blanke ras te verdedigen. Dat klinkt allemaal heel vervelend, maar nou ja, jonge negers in opstandige buien kunnen ook heel vervelend zijn. Als je kijkt wat er daar allemaal besloten wordt, dan krijg ik de indruk dat ongeveer hetzelfde aan het gebeuren is met de blanken in Zuid-Afrika als er eens is gebeurd met de Nederlanders in Indonesië. Onder internationale druk worden er allerlei dingen weggevaagd, maar de vraag is: Wat komt er voor in de plaats?

Verder heb ik het gevoel dat er op het ogenblik een soort verdeeldheid aan het ontstaan is in de EEG. Ook dat is natuurlijk reuzeleuk, want dat heet een eenheid, een Europese gemeenschap te zijn, maar als je het goed bekijkt lijkt het meer op een voortdurende familievete. Er is namelijk een verschil in standpunten dat steeds duidelijker wordt, met aan de ene kant Duitsland en Engeland en aan de andere kant Frankrijk en een aantal andere landen. Waar dat naartoe moet? Ik geloof dat het antwoord pas wordt gegeven, als men eindelijk heeft uitgemaakt wie dat zal betalen en als iedereen ook beseft dat hij moet betalen.

De wereld wordt steeds duurder. Dat is niet waar, maar het is wel zo dat het geld steeds minder waard wordt. Er zijn mensen die zich enorm op de borst kloppen. Thatcher heeft kort geleden weer een missive uitgegeven met de opdracht de daling in de inflatie, die in 1979 25-26% bedroeg en nu is gedaald tot tussen de 6 en 7%, met nadruk te vermelden.

Dat vind ik allemaal buitengewoon goed en erg mooi. Ook in Nederland gaat de inflatie achteruit. De prijzen stijgen niet zo hard meer als ze vroeger gestegen zijn, maar dat komt eenvoudig omdat er minder mensen zijn die in staat zijn die prijzen te betalen. Dat wordt er dan niet bij gezegd.

De situatie internationaal gezien is, of men het wil of niet, een strijd aan het worden tussen de derde-wereld landen en de geïndustrialiseerde landen. Bij de geïndustrialiseerde landen hebben we te maken met een zeer complex aantal structuren, economische en andere. Al die derde-wereld landen hebben dat niet. Ze hebben wel een bovenlaag die dan het een en ander te zeggen heeft en er zijn wel industrieën, maar er is geen werkelijke samenhang. Daardoor is het bijna onmogelijk iets voor de derde-wereld landen te doen. Je kunt ze natuurlijk van alles cadeau geven. Je kunt ze van alles proberen te leren. Ook heel goed. Maar je kunt ze niet een industrialisatie geven die met de westerse vergelijkbaar is, een structuur zoals die in het westen in honderden jaren gegroeid is.

Dat houdt in, dat een dergelijke structuur, wanneer ze in een derde-wereld land eenmaal is toegepast, niet levensvatbaar is. Er zijn ook andere dingen waar je rekening mee moet houden. Bijvoorbeeld de eerbied voor het leven, die in het westen met de lippen zo nadrukkelijk wordt beleden. Deze bestaat in de derde-wereld landen en in het oosten veel minder, omdat de dood daar een meer gewoon aanvaard verschijnsel is. Dat betekent ook dat derde-wereld landen, als het erop aankomt, bereid zijn veel meer mensen op te offeren dan het westen zich kan permitteren. Er is op het ogenblik dan ook een werkelijke tegenstelling groeiende, die in sommige gevallen oorlogsgevaar met zich kan brengen. Belangrijk zijn daarbij op het ogenblik vooral de olielanden met hun betrekkingen, daarnaast b.v. Syrië met zijn betrekkingen en in wat mindere mate ook landen als Abessinië. Er is zich hier een strijd aan het toespitsen om aan de derde-wereld landen een structuur op te leggen. Maar die structuur zal altijd moeten falen, omdat ze niet is verankerd in de karakteristiek van het volk. Om een heel eenvoudig voorbeeld te geven: een Nederlandse communist is een slechte communist vanuit Russisch standpunt. Weet u waarom? Omdat de Rus uitgaat van een religieuze beleving van het systeem en de Hollandse communist uitgaat van een dogmatisch-kritische benadering van alles dat niet geheel gelijk is aan hetgeen hij nu toevallig denkt. Je zou kunnen zeggen: In Nederland zijn de mensen, ook wanneer ze niet aan God geloven, altijd sterk gereformeerd.

Op die manier zou je in de actualiteit ook nog het volgende kunnen betrekken. Omdat er zulke grote tegenstellingen in het denken van de mensheid bestaan en zich allerlei tegenstellingen aan het toespitsen zijn, ook al is dit grotendeels nog niet materieel merkbaar, ontstaat er zeer grote onrust rond de wereld. Die wereld heeft een uitstraling. Maar de uitstraling is warrig. Is het dan een wonder dat de mensen daardoor worden beroerd en ook warrig worden? Ze stellen zich vragen over alles wat er zich afspeelt. Ook over natuurrampen, onberekenbaarheid van natuurverschijnselen, die juist in deze tijd voorkomen. Er is een veel te grote verdeeldheid in de totale uitstraling van de mensheid en dat beïnvloedt de gehele wereld. Ik geloof niet dat de mensen het binnenkort plotseling zo eens zullen worden met elkaar. Ook daar kun je conclusies uit trekken. Er zullen in de zeer nabije toekomst - en dan bedoel ik binnen 6 maanden - nog wel een heel stel ongelukken gebeuren en kleine rampen, inclusief natuurrampen. Ze zijn niet te vermijden, want op het ogenblik dat de mensen strijdig zijn ontstaat er een ontregeling van allerlei systemen. Dan heb ik het niet over de zomer. U heeft een echt Nederlandse zomer gehad. Wist u dat? Een zeer moderne Nederlandse zomer, zeer actueel. U krijgt nu ook een zeer typisch Nederlands najaar, d.w.z. dat het over het algemeen dinsdag, woensdag en donderdag mooi weer is, maar zaterdag, zondag en maandag slecht. Wat overigens iets overdreven is, want morgen heeft u waarschijnlijk nog enkele zonnige uren te wachten.

De actualiteit, wat moet je daarvan zeggen? Niets is op het ogenblik werkelijk actueel in het besef van de mensen. Dat is begrijpelijk, omdat de meeste mensen niet kunnen of willen beseffen wat er eigenlijk aan de hand is. Als u b.v. kijkt naar Nederland, dan zijn er op het ogenblik een paar heel gekke dingen aan de gang, politiek. Daarnaast zijn er ook bepaalde industriële belangen op politiek vlak zo sterk actief, dat ze een heel belangrijke invloed zouden kunnen uitoefenen op hetgeen b.v. de komende Derde Dinsdag allemaal aan de orde wordt gesteld. Alles wordt natuurlijk mooi gezegd, daar gaat het niet om, en de rede wordt door een heel goede vrouw met een redelijk vermogen tot voordracht uitgesproken. Maar wat erachter schuilt zullen de meeste mensen niet of onvolledig beseffen. Het betekent doodgewoon: Wij zijn niet bezig om werkelijk onze uitgaven te beperken. Wij zijn alleen bezig het patroon van bestedingen van staatswege te verschuiven. U kunt het straks in de krant lezen, maar dan weet u het alvast, dan kunt u het even nazien. Dat dat in een gouden koets moet worden aangedragen vind ik overbodige weelde, maar ja, staatsbestel is goud en blik. Het goud waarin de zaak wordt vervoerd en het blik waar de mensen mee worden behangen. Want een echte democratie bestaat uit mensen die meer zijn dan een ander, omdat ze een lintje hebben dat eigenlijk ook geen cent meer waard is. Neem mij niet kwalijk, ik loop waarschijnlijk weer vooruit op bepaalde plannen.

Laten we eens kijken wat er in Engeland gebeurt. Het is weer een krachtmeting. Niet alleen tussen Thatcher en de Labour ondersteunende vakbonden, maar er is ook nog iets anders gaande. Er is namelijk een derde partij in opkomst die steeds sterker wordt. Op het ogenblik presenteert zij zich nog niet in het Huis van Afgevaardigden (het Lagerhuis), maar dat komt ongetwijfeld ook nog wel. Je zou ze liberalen of iets dergelijks moeten noemen. Maar zij zijn niet feitelijk liberaal, ze zijn meer opportunistisch. Zij maken nu van dit touwtrekken van de regering en de vakbonden gebruik zowel de regering (de Tories) als de vakbonden en Labour steeds meer in diskrediet te brengen. Ook dat zou een zeer interessante reeks inwerkingen kunnen hebben, ofschoon de effecten daarvan pas over een paar jaar volledig zichtbaar zullen worden.

In Duitsland is het ook heel leuk. Daar hebben ze weer een groot aantal schandalen. Een deel van die schandalen is uitgelekt, een ander deel niet. Men heeft de nadruk gelegd op spionage, dat is een heel dankbaar onderwerp omdat daarmee een hoop andere dingen, ambtelijke vergissingen, onder de tafel kunnen worden geveegd. Het is toch krankzinnig dat een land, een regering, heel blij is dat een secretaris, een secretaresse en een hoofd van een bepaalde afdeling plotseling overlopen naar de tegenpartij? Maar dat zijn zaken waar de mensen zo mee bezig zijn, dat schandalen met betrekking tot de bouw, milieuverontreiniging en verkeerde beslissingen over onder meer de bouw van atoomreactoren en plaatsing van raketten, naar de achtergrond kunnen worden gewerkt. Toch gebeurt zoiets heel vaak.

Actueel is ook wat er op het ogenblik in Rusland gaande is. Er zijn heel veel mensen die denken: Nu wordt het daar anders. Dat is niet helemaal waar. De handige manier waarop de posten worden vervangen zijn op zichzelf natuurlijk een aanduiding dat er iets gaande is, maar wat? Dat is heel eenvoudig: In Rusland is men op het ogenblik, zij het aarzelend, bezig te verschuiven in de richting van een verbruiksmatenschap. Men probeert een andere economie tot stand te brengen, omdat het moeilijk is zonder economische veranderingen de mensen nog voldoende te motiveren goed werk te leveren en nog wat meer te doen dan nodig is. Dat zou kunnen leiden tot een andere opstelling, ook in de buitenlandse politiek, al moeten we ook weer niet denken: Nu gaan ze plotseling 'ja' zeggen tegen de Amerikanen. Dat doen ze niet. Maar vroeger zeiden ze: Neen, neen, neen. Nu zeggen ze alleen: Neen ..., maar ... Dat is al een groot verschil.

Wat me verder opvalt is de grote machtsstrijd die op het ogenblik gaande is vooral in Zuid-Amerika. In Zuid-Amerika zijn namelijk enkele landen bezig met regeringsvormen en ook opstandige groepen, die nu niet bepaald welkom zijn voor de Amerikanen. Deze groepen moeten wel, of ze willen of niet, proberen van een andere kant hulp te krijgen en daardoor is een bepaalde Russische invloed toegenomen. Het is duidelijk dat de Amerikanen alles doen wat ze kunnen om dat te voorkomen. Als er niet een Vietnam was geweest dan zou er op het ogenblik al een Amerikaanse expeditiemacht bezig zijn eens even orde op zaken te stellen in allerlei landen daar. U kunt wel rustig rekenen van Argentinië tot Ecuador toe. Er zijn heel wat rechtse landen die nu gesteund worden omdat ze een rechtse regering hebben, maar waar men politiek gezien eigenlijk helemaal niet gelukkig mee is. Interessant bij dit alles is dat terwijl dit politieke proces zich afspeelt, er gelijktijdig sprake is van een terugtrekking van Amerikaans kapitaal uit deze landen. Dat is geen bestraffing of zo, het is gewoon economisch gezien het meest verstandige, want men kan op bepaalde gebieden niet meer voldoende concurreren met de Japanners. Binnenslands betekent het, dat men voortdurend meer aandringt op protectionistische maatregelen. Wat dat aangaat hebben ze aan Reagan een hele goeie, want hij voelt daar ook wel voor, alleen kan hij het niet hardop zeggen, want dan valt hij op zijn neus tegenover het buitenland. Wil je echter protectionistisch werken, dan moet je ook al datgene wat uit Zuid-Amerika komt in veel mindere mate op de markt toelaten. Dit betekent dat behalve enkele grondstoffen vele produkten eigenlijk 'Made in U.S.A.' zouden moeten zijn. Natuurlijk bestaan er honderd zwendeltjes te doen alsof, maar dat kun je dan als internationaal concern eigenlijk ook weer moeilijk doen. Daarom zijn enkele van die concerns bezig kapitaal terug te nemen. Gelijktijdig blijkt, vreemd genoeg, dat dezelfde groepen op het ogenblik beleggen in Rood-China. Dat wil zeggen dat ze daar fabrieken bouwen en andere dingen doen en kapitaal verschaffen. Hetzelfde geldt voor sommige delen van Azië. Alleen Japan krijgt steeds minder.

Ook te begrijpen, want wat er op het ogenblik gaande is, of men het toegeeft of niet, is in feite een handelsoorlog. Omdat in die handelsoorlog een sterke producent als een verenigd Europa niet gewenst is, zullen de Amerikanen van hun kant alles doen om Europa in de komende tijd economisch te verzwakken. Dat ze daarbij niet te ver gaan is te danken aan het bestaan van een NAVO. Een militaire vooruitgeschoven post, die althans door de Amerikanen wordt beschouwd als behorende aan hen en in feite gehoorzaamend aan hen. Of dat werkelijk zo is of niet doet minder ter zake, maar zo wordt dat gevoeld. Door deze gevoelsmatige binding aan de verdediging van West-Europa zien wij economisch nog bepaalde voordelen voor West-Europa gehandhaafd in de komende 4 à 5 jaar. Toch is men reeds bezig een deel van zijn militaire interessen in West-Europa af te bouwen. Dat schijnt in tegenspraak te zijn met de plaatsing van raketten, maar dat is gewoon een politiek dreigspelletje. Het is een feit dat de militaire bezetting in West-Europa in de laatste twee jaar aanmerkelijk minder is geworden, er zijn minder Amerikaanse troepen aanwezig. Verder is opvallend dat bepaalde hoofdkwartieren voor een groot deel teruggeplaatst zijn en bepaalde instanties op het ogenblik al in Engeland resideren. Een andere belangrijke inlichtingendienst, die ook militair wat te betekenen heeft, is verhuisd naar Spanje, waar men wel een basis heeft moeten opgeven, maar gelijktijdig toch een betrekkelijk groot areaal heeft kunnen krijgen dat voor de burgers kan worden afgesloten.

Als je het zo bekijkt is het eigenlijk een mooi rotzooitje. Het interessante van dit alles is, dat juist door de economische oorlog, die in feite wordt gevoerd, de mogelijkheden voor een werkelijke oorlog aanmerkelijk afnemen. Er zijn mensen die denken: Binnen een paar jaar is er oorlog, het begint bij de oliestaten. De kans daarop bestaat, maar ze is lang niet zo groot als men denkt. Alleen als in de komende anderhalf jaar daar een groot geschil zou uitbreken, waar de grote mogendheden bij betrokken worden, is er oorlogsgevaar. Maar zelfs dan is de kans heel groot dat de strijd plaatselijk beperkt blijft.

Er zijn veel dingen waar de grote staten niet gelukkig mee zijn. Op het ogenblik bevinden de Russen zich in Afghanistan in een positie waarin de Amerikanen zich in Zuid-Vietnam hebben bevonden toen ze zeiden: Wij moeten het winnen en wij zullen het winnen, maar mijn God, waren we er maar nooit aan begonnen. Ik denk dat dergelijke leringen voor een grote staat ook belangrijk zijn. Want Rusland, dat heeft ervaren hoe moeilijk het is om een betrekkelijk klein gebied met een betrekkelijk grote troepenmacht en veel materieel te bedwingen, zal zich wel honderd keer bedenken om een dergelijke strijd te beginnen met een bevolking die woestijnen heeft om uit te wijken, die over vaardigheden beschikt, waarover de eigen soldaten slechts in beperkte mate beschikken en die gelijktijdig niet militair georganiseerd en dus niet berekenbaar is. Die oorlog zie ik nog niet zo zitten.

Wat ik natuurlijk wel zie zitten zijn weer volop nieuwe militaire ontdekkingen. Ook zal er het een en ander uitlekken, zelfs over dingen die op het ogenblik in Nederland worden vervaardigd en in Engeland illegaal worden verkocht, en ook over de wijze waarop de Amerikanen een bepaalde export hebben geregeld. Het is misschien wel leuk dat iets van de verborgen wereld van de wapenhandel en de geheime politiek eens een beetje op de voorgrond komt. Onthullingen over en weer vinden meer en meer plaats en iedereen klopt zich op de borst dat hij zo goed is. De meeste mensen beseffen niet eens wat er eigenlijk aan de hand is. Laten we het eens heel eenvoudig zo zeggen: Wat denkt u nu eigenlijk van de Nederlandse geheime dienst? Juist. Ik merk het al. De meerderheid denkt: Nou, dat zijn leuke padvindders die een spionage-spelletje spelen. Dat is tot op zekere hoogte vaak waar en in het verleden ook waar geweest. Maar wist u dat in de laatste 6 à 7 jaar de Nederlandse geheime dienst, die dus zo sterk wordt onderschat door de bevolking, zich aanmerkelijk verbeterd heeft in haar technieken en op het ogenblik in de spionage-wereld een heel goede reputatie heeft? Dat had u niet gedacht. Zo is dat bij de Hollanders, het moet van buiten komen anders is het niet goed. Een Hollander eet Franse kaas omdat het beter staat dan eenvoudige Leidse.

Als ik het zo bekijk dan zijn de komende twee jaar uitermate interessant en spannend. De handelsoorlog die aan de gang is kan niet meer ondergronds worden gevoerd. Veel staten worden gedwongen maatregelen te nemen, of ze willen of niet. Het houdt in dat het spelletje van een aantal Internationals eveneens op moeilijkheden gaat stuiten. Verder betekent het dat de gewone burger eindelijk zal beseffen wat er gaande is, doordat er meer in de openbaarheid komt en men wederkerig door middel van publiciteit zal proberen elkaar zwart te maken. Ik denk dat die jaren ook zonder oorlog spannend, maar bovenal heel interessant zullen zijn. Als Nederland dan tot de conclusie komt dat bepaalde dingen eigenlijk niet meer kunnen, dan hebben ze altijd nog het nationale lied: Wie zal dat betalen, zoete lieve Gerretje. Een deficiet-financiering zit er in ieder geval voorlopig steeds minder in om de doodeenvoudige reden dat je een inflatie niet kunt volhouden zonder dat er gelijktijdig een toenemende kapitaalvlucht plaatsvindt. En moderne regeringen hebben evenals de economie in toenemende mate kapitaal nodig. Ik hoop dat ik u hiermee een paar interessante punten heb gegeven.

U zult zich misschien afvragen: Wat gebeurt er in Indonesië? Indonesië heeft, behalve wat vulkanische werking, alleen maar een paar moordaanslagen te wachten. Of die succesvol zullen zijn weet ik ook niet.

In Achter-Indië krijgen we ook nog de nodige uitbarstingen van geweld. Er worden wat politici vermoord en verder verandert er eigenlijk ook niets. Dat zijn dingen die niet interessant zijn.

Dan hebben we Australië. In Australië zal waarschijnlijk het toelatingsbeleid na ongeveer 10 maanden een wijziging ondergaan. Dat zou betekenen dat men een nieuwe benadering gaat vinden voor de exploitatie van delen van het binnenland. Dat kon wel eens gunstig zijn, meen ik.

Maar alles bij elkaar genomen kun je je afvragen: ach, wat is er eigenlijk aan de hand? De actualiteit van vandaag is dat er zoveel gebeurt, dat het lijkt alsof er niets gebeurt. De mensen begrijpen dat hetgeen werkelijk gebeurt zich eigenlijk voor een groot deel buiten hun gezichtsveld afspeelt en dat hetgeen ze horen eigenlijk alleen iets is, waarvan iedereen vindt dat het allang voorbij is.

O ja, u krijgt binnenkort nog interessante gegevens over de komeet Halley. Ze zullen erachter komen dat de komeet aanmerkelijk minder debris (puin) heeft dan men aanneemt en dat de gassamenstelling nogal normaal is, d.w.z. dat er geen buitenaardse elementen in schijnen voor te komen. Het is allemaal datgene wat men ook in het zonnestelsel kan aantreffen, alleen de verhoudingen zijn een beetje anders.

Voorlopig gaat niemand naar de maan, behalve een hoop firma's. Naar Mars en Venus zijn er wel een paar sondes onderweg. Eén in diep geheim en één meer publiek. Ten laatste is er nog één die bijna het einde van het zonnestelsel heeft bereikt, maar die na een tijdelijke onderbreking in het functioneren vermoedelijk na nog geen twee maanden weer in functie komt. Daar zult u dan allerlei gegevens van kunnen krijgen over het zonnestelsel en waarschijnlijk enig commentaar dat zou kunnen wijzen op de aanwezigheid van de mysterie-planetten.

Goedenavond vrienden.